

Prof. dr. Refik Čatić

Ana Pavlović, prof.

SLOBODNO VRIJEME DJECE NIŽIH RAZREDA OSNOVNE ŠKOLE

Sažetak

Cilj ovog istraživanja je ispitivanje mjere i načina korištenja slobodnog vremena među učenicima nižih razreda osnovne škole, te ustanoviti stavove nastavnika i roditelja o slobodnom vremenu učenika.

Istraživanje je provedeno u po dva odjeljenja četvrtog razreda u Osnovnoj školi KŠC „Sveti Pavao“ Zenica i Osnovnoj školi „Meša Selimović“ u Zenici. Istraživački uzorak čini cca 101 učenik, 91 roditelj i 4 nastavnika.

Istraživanjem se došlo do rezultata koji mogu biti instruktivni za kreiranje programa odgojnog rada sa učenicima i roditeljima, a sve radi kvalitetnijeg osmišljavanja i provođenja slobodnog vremena učenika.

Ključne riječi: slobodno vrijeme, odmor, rekreacija, metode, školsko postignuće

UVOD

Slobodno vrijeme je skup aktivnosti kojima se pojedinac svojevrijem može potpuno predati, bilo da se odmara ili zabavlja, bilo da povećava nivo svoje obaviještenosti, nivo svoga obrazovanja, bilo da se dobrovoljno društveno angažira ili da ostvaruje svoju slobodu, stvaralačku sposobnost, pošto se oslobodi svojih profesionalnih, porodičnih i društvenih obaveza.

Iz ove definicije moguće je izvući tri osnovne *funkcije slobodnog vremena*, a to su:

- aktivno odmaranje;
- razonoda;
- razvoj ličnosti u kognitivnom, afektivnom i psihomotoričkom području.

Živimo u doba u kojemu se sve ozbiljnije ukazuje na značaj fenomena „slobodno vrijeme“ i kada se savremena naučna istraživanja sve više fokusiraju i na probleme vezane za slobodno vrijeme. Drugim riječima, ovaj problem postaje jednakovrijedan problemu radnog vremena.

U vezi s tim, sve se više nameće potreba i za boljim planiranjem i racionalnijim korištenjem slobodnog vremena. Nijednom društvu nije svejedno kako će djeca ili odrasli provoditi svoje slobodno vrijeme. Hoće li biti prepušteni neorganizovanoj i stihijskoj zabavi i razonodi, ili će putem sporta i sportsko-rekreativnih, kulturnih, tehničkih i drugih društvenih aktivnosti korisno provoditi svoje slobodno vrijeme.¹

Slobodno vrijeme se može posmatrati kao sredstvo aktivnog odmora, zabave i vedre razonode, što snažno doprinosi harmonijskom razvijanju ličnosti. Zatim, pozitivno utječe na fizički i mentalni razvitak, na razvoj kreativnih sposobnosti i oblikovanje pozitivnih crta karaktera. Ono doprinosi bržem razvoju fizičkih, intelektualnih, estetskih, radnih, tehničkih, moralnih i socijalnih kvaliteta savremeno formirane ličnosti.

Slobodno vrijeme ima i pedagoške dimenzije, a one se ogledaju u sljedećem:

- to je oblik organizacije učeničkih aktivnosti s jasno postavljenim ciljem,
- podrazumijeva različite forme organiziranja, odnosno aktivnosti,
- polazi od mogućnosti prirodne i društvene sredine (okoline),

---

¹ www.sportskisavezsbkksb.ba

- može se organizovati prema pojedinačnim, grupnim i kolektivnim interesima učenika,
- svi sadržaji, oblici, sredstva i metode trebaju doprinijeti formiranju harmonijske ličnosti i nadomjestiti nedostatke ostalih sadržaja aktivnosti u školi i obitelji.

Vremenski, slobodno vrijeme podrazumijeva vrijeme izvan nastavno/satne (i razredne) aktivnosti, sati samostalnog rada (učenja) i drugih školskih obaveza.

Taj vremenski interval učenici slobodno i dobrovoljno koriste za *odmaranje, razonodu i različite društvene aktivnosti* koje doprinose razvoju općih, kreativnih i stvaralačkih sposobnosti mlade ličnosti.

Učenici se bave aktivnostima koje su u skladu sa njihovim interesima, željama i dispozicijama.

Za razvoj ličnosti učenika potrebno je planirati sadržaje za razvoj svih aspekata njegove ličnosti: fizičke, intelektualne, društveno-moralne, estetske, radno-tehničke i stvaralačke.

Slobodno vrijeme ima i svoje komponente, i to: fizičku/tjelesnu, intelektualnu, društveno-moralnu, estetsku, radno-tehničku i stvaralačku.

Fizička/tjelesna komponenta podrazumijeva mogućnost organiziranja sljedećih sadržaja:

- sportski život učenika,
- rekreativno-zabavne igre u prostorijama i na otvorenom prostoru, zaštita i očuvanje zdravlja.

Intelektualni razvoj učenika podrazumijeva:

- čitanje knjiga,
- organiziranje raznih izložbi, natjecanja u znanjima iz različitih nastavnih oblasti,
- posjećivanje izložbi i koncerata,
- praćenje radijskih i televizijskih emisija,

- nastupi na prigodnim svečanostima, književnim večerima i slično.

Društveno-moralna komponenta razvoja ličnosti podrazumijeva:

- uključivanje u društvena zbivanja okoline (razne akcije, na primjer),
- organiziranje rasprava o svim značajnim pitanjima naše stvarnosti,
- upoznavanje učenika sa moralnim karakteristikama istaknutih ličnosti iz sredine u kojoj se nalaze (radnici, borci, znanstvenici, književnici i drugi),
- gledanje i slušanje emisija putem elektronskih medija s društvenom tematikom,
- razgovor za „okruglim stolom“,
- razna kviz - takmičenja.

Estetska komponenta razvoja ličnosti obuhvata sljedeće aktivnosti:

- susreti s umjetnicima iz različitih područja stvaralaštva,
- samostalna i grupna umjetnička stvaranja i javni nastupi,
- aktivnosti literarno - umjetničkih i drugih sekcija,
- organiziranje izložbi,
- slušanje muzike, javni muzički nastupi, muzičke večeri,
- praćenje odgovarajućih emisija na radiju i televiziji,
- uređenje interijera i eksterijera objekata u kojima se boravi,
- organiziranje rasprava o lijepom ponašanju i skladnom odijevanju.

Radno tehnička komponenta podrazumijeva:

- osposobljavanje učenika za rukovanje raznim tehničkim uređajima u objektima,
- sakupljanje raznih predmeta i zbirki za potrebne aktivnosti,
- izrada raznih predmeta i sredstava za potrebe nastave,

- posjete radnim i proizvodnim organizacijama u mjestu.

Stvaralačke aktivnosti provodit će se ovisno o interesima učenika:

- pisanje literarnih sastava,
- javni nastupi pojedinaca i grupa,
- vježbe u umjetničkom kazivanju poetskih tekstova,
- uređivanje zidnih novina i oglasnih panoa,
- rad i nastupi literarnih sekcija,
- crtanje, slikanje, modeliranje,
- razne muzičke aktivnosti (slušanje i pjevanje pjesama iz nove sredine, skladanje, sviranje na narodnim instrumentima i izrada instrumenata, zapisivanje (notno) pjesama),
- dramatizacija tekstova i javno predstavljanje.

Programiranjem slobodnog vremena osigurava se njegovo racionalno korištenje. Učenicima se otvara mogućnost bavljenja različitim aktivnostima.

U izradi programa učestvuju i sami učenici. Stavljaju im se na raspolaganje svi raspoloživi objekti u mjestu i okolini: prostorije za društvene aktivnosti, knjižnica, čitaonica, klupske prostorije, sportski poligoni, igrališta, dvorišta, prostori za rekreaciju i šetnje i drugo.

Učenici se javljaju, ne samo kao potrošači kulturnih dobara, nego i kreativci. Svaki učenik ima mogućnost samopotvrđivanja u nekom području, jer se slobodno vrijeme zasniva na slobodi i dobrovoljnosti.

Metode organiziranja slobodnog vremena

Za pravilno organiziranje i realiziranje slobodnog vremena primjenjuje se više metoda.

U organizaciji takvog vremena možemo primjenjivati permisivne metode kojima se osigurava veće direktno uključivanje učenika.

U ovu grupu metoda ubrajamo:

- metoda individualnih i grupnih razgovora,

- metoda motiviranja i poticanja,
- metoda objašnjavanja ili interpretacije.

Metoda individualnih i grupnih razgovora pomaže u identifikaciji učeničkih interesa, dispozicija i sklonosti, što ima odlučujući značaj za koncipiranje izvedbenih programa, i uključivanje svakog učenika u sadržaje za koje se dobrovoljno opredijeli prema svojim naklonostima i željama.

Metoda motiviranja i poticanja omogućava da se, polazeći od psihofizičkih mogućnosti i interesa svakog učenika, potiče njegova svestrana aktivnost, da se udovoljava zahtjevima mlade ličnosti u fizičkom, intelektualnom, radnom, moralnom, estetskom i stvaralačkom odgajanju i obrazovanju.

Metoda objašnjavanja ili interpretacije ima poseban značaj. Slobodno vrijeme ima zadatak omogućavanja odmora učenika, relaksacije, zabave, ode, kulturnog uzdizanja, te da sticanja određenih znanja i umijeća.

Objašnjavanje predmeta, situacija, događaja, pojava i procesa treba biti stručno, sveobuhvatno, znanstveno zasnovano i prilagođeno mentalnim i fizičkim sposobnostima učenika, kako u pogledu stila i jezika, tako i s obzirom na opseg i kvalitetu činjenica koje se objašnjavaju ili interpretiraju.

Sve ove metode treba posmatrati u jedinstvu i uzajamnoj povezanosti.

Kombinovanje metoda daje ukupno veće rezultate nego kad se pravi zbir pojedinačnih.

Učenici mlađih razreda (I– IV) samostalno se opredjeljuju za određene aktivnosti, ali pod rukovodstvom organizatora ili voditelja slobodnog vremena (roditelja i/ili nastavnika).

Cjelokupna aktivnost u slobodnom vremenu ima formu kolektivnog, grupnog oblika rada, ali može biti i partnerski i zajednički rad.

O interesima djece za pojedine aktivnosti podaci se mogu sakupiti razgovorom (kolektivnim intervjuom) i upitnikom (anketiranjem).

U praksi se najčešće provode sljedeće aktivnosti u slobodnom vremenu:

- sportske igre,
- društvene igre,
- čitanje dječje štampe,
- slušanje muzike,
- filmske predstave,
- radio i TV emisije,
- pisanje slobodnih sastava,
- vježbe rekreacije,
- društveno-koristan rad,
- ekskurzije, izleti, šetnje,
- dodatno učenje,
- posjete muzejima, kulturnim i historijskim spomenicima, izložbama, kulturno - umjetničkim i sportskim priredbama, radnim organizacijama, sekcijama i društvima,
- rad u sekcijama,
- učestvovanje u kulturnoj i javnoj djelatnosti škole i okoline.

Treba voditi računa o tome da učenik ne bude prekomjerno opterećen velikim brojem sekcija, što bi imalo negativne posljedice po redovito učenje i izvršavanje školskih i obiteljskih obaveza.

Vremensko radno opterećenje djece kolektivnim aktivnostima, u slobodno vrijeme, mora biti rezultat studioznog proučavanja svakog djeteta pojedinačno, i njegovih posebnih i općih mogućnosti za rad. Bez toga je nemoguće spriječiti štetne pojave u oblasti vremensko - radnog angažovanja djece. Nastavnici, roditelji i drugi vaspitači u tome imaju posebno mjesto. Stoga, oni trebaju iznalaziti sve mogućnosti koje će doprinijeti optimalnom aktiviranju djece u slobodnom vremenu.²

---

² Ajanović Dževdeta, Stevanović Marko: Metodika vannastavnih aktivnosti, Pedagoška akademija u Zenici, 2004., str. 29-37.

METOD

Cilj istraživanja jeste utvrditi koliko, i na koji način, učenici nižih razreda osnovne škole koriste svoje slobodno vrijeme, kako bismo dobili uvid koliko su oni svjesni činjenice da nekvalitetnim korištenjem takvog vremena postaju samo slušatelji, gledatelji – žrtve „jeftine zabave“, odnosno, pasivni konzumenti umjesto aktivni stvaratelji, kreativni sudionici – subjekti.

Zadaci ovog istraživanja su:

- istražiti kolika je zastupljenost slobodnog vremena kod učenika nižih razreda osnovne škole;
- otkriti ko im pomaže da ga organiziraju;
- otkriti faktore koji utiču na organizaciju slobodnog vremena;
- istražiti i otkriti gdje učenici provode većinu svog slobodnog vremena;
- otkriti kako ga provode;
- otkriti i s kim najčešće provode;
- istražiti da li većinu svoga slobodnoga vremena provode kao članovi raznih sekcija;
- istražiti da li su određenoj sekciji pristupili svojevrijedno, ili su bili upućeni od strane drugih;
- istražiti da li njihov način trošenja slobodnog vremena utiče na školska postignuća.

Osnovne metode korištene u ovom istraživanju su metoda teorijske analize za prikupljanje saznanja drugih autora koji su se bavili ovom temom, i empirijsko neeksperimentalna metoda.

Glavni instrument u ovom istraživanju su upitnici koji su posebno konstruisani za ovo istraživanje.

Prvi upitnik sastavljen je od osam pitanja otvorenog, zatvorenog i kombinovanog tipa i namijenjen je učenicima dva četvrta razreda iz dvije osnovne škole u Zenici.

Sušтина pitanja se odnosi na konkretne stavove učenika o njihovom korištenju slobodnog vremena (gdje ga provode, s kim ga provode, kako ga provode...).

Drugi upitnik sastavljen je od devet pitanja, također, otvorenog, zatvorenog i kombinovanog tipa i namijenjen je roditeljima ispitanih učenika.

Sušтина pitanja koji su namijenjeni roditeljima odnosi se na njihove stavove o načinu provođenja slobodnog vremena njihove djece, kao i o njihovom učešću u tome.

Treći upitnik sastavljen je od osam pitanja otvorenog, zatvorenog i kombinovanog tipa i namijenjen je nastavnicima (učiteljima).

Sušтина tih osam pitanja odnosi se stavove nastavnika (učitelja) o načinu korištenja slobodnog vremena njihovih učenika, kao i o njihovom učešću u tome.

Istraživanje izvršeno u dvjema osnovnim školama (Osnovna škola KŠC „Sveti Pavao“ Zenica i Osnovna škola „Meša Selimović“ u Zenici), a uključuje učenike četvrtih razreda (po dva odjeljenja četvrtih razreda iz obje škole).

Istraživački uzorak čini cca 101 učenik, 91 roditelj i 4 nastavnika.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA I NJIHOVA INTERPRETACIJA

Rezultati ispitivanja nastavnika

Pošto smo ovim istraživanjem željeli utvrditi koliko je učenika član određene sekcije, prvo smo trebali istražiti koliki je prosječan broj učenika u razredima u kojima smo obavljali istraživanje. Ustanovljeno je da u dva razreda ima između 20 i 25 učenika, a u druga dva od 25 do 30 učenika.

Slično stanje je kada je u pitanju angažiranost učenika u sekcijama: u dva razreda je pola učenika uključeno u rad različitih sekcija, a u dva manje od pola učenika.

Pošto smo pretpostavili da je u organizaciji slobodnog vremena učenicima potrebna pomoć odraslih, roditelja ili nastavnika; nastavnicima

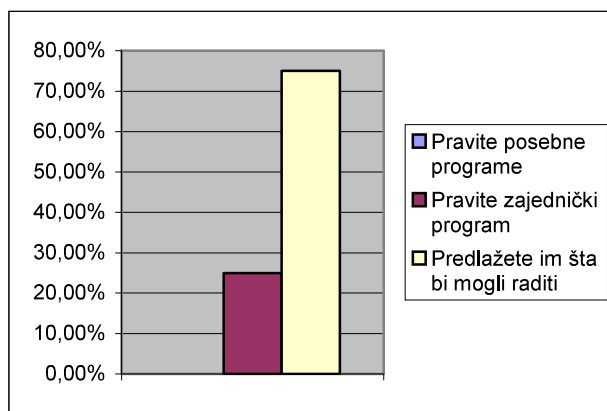
smo postavili pitanje da li su njihovi učenici postali članovi određenih sekcija na njihov nagovor ili prijedlog, ili su se učenici u sekciju svojevrijedno učlanili.

Rezultati su pokazali da jedna polovina ispitanih nastavnika smatra da su učenici postali članovi određenih sekcija na njihov nagovor (prijedlog), dok druga polovina smatra da su učenici određenoj sekciji pristupili svojevrijedno.

Interesiralo nas je dalje, da li nastavnici raspolažu informacijom o tome kako učenici provode svoje slobodno vrijeme kod kuće. Rezultati su pokazali da nastavnici smatraju da su u potpunosti upoznati s načinom strukturiranja slobodnog vremena učenika izvan škole.

Također nas je interesiralo da li nastavnici pomažu učenicima u organizaciji njihovog slobodnog vremena u školi, u sklopu vannastavnih aktivnosti, a i kod kuće. Tri nastavnika su izjavili da pomažu, a jedan da ne pomaže učenicima u organizaciji njihovog slobodnog vremena u školi, u sklopu vannastavnih aktivnosti, kao ni kod kuće.

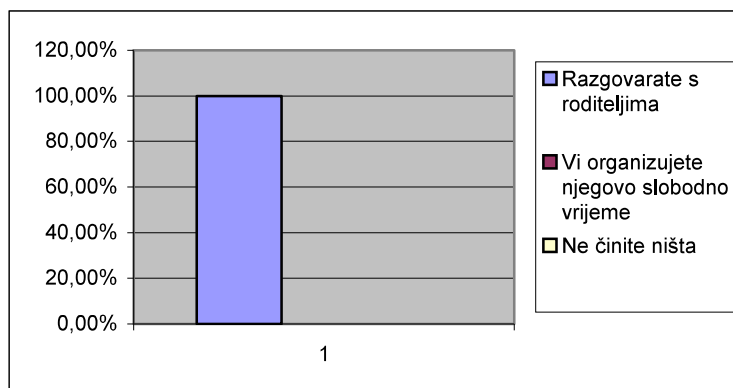
Da bismo otkrili na koji način nastavnici pomažu učenicima u organizaciji njihovog slobodnog vremena, postavili smo nastavnicima pitanje, kako učenicima pomažu u organizaciji njihovog slobodnog vremena. Rezultati su pokazali da jedan nastavnik pravi zajednički program za sve učenike, 3 nastavnika predlaže učenicima šta bi mogli raditi u svoje slobodno vrijeme, a nijedan od nastavnika ne pravi poseban program slobodnog vremena za svakog učenika.

Grafikon 1: Grafički prikaz o učešću nastavnika u programiranju slobodnog vremena učenika

Kao što je vidljivo, 75% nastavnika predlaže učenicima šta bi mogli raditi u svoje slobodno vrijeme, jedan nastavnik (25%) učenicima pomaže u organizaciji slobodnog vremena tako što pravi jedan zajednički program za sve učenike, dok nijedan nastavnik ne pravi posebne programe za svakog učenika pojedinačno.

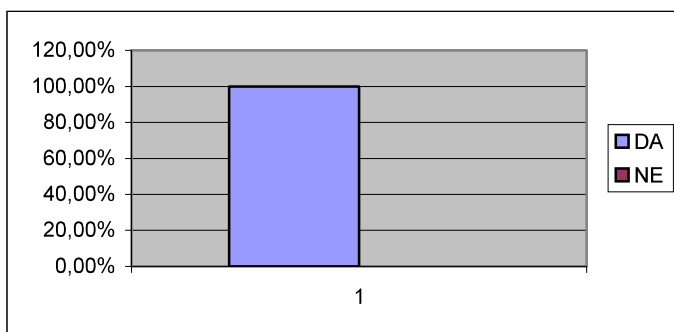
Nastavnicima smo postavili pitanje, šta urade ako znaju da učenik nekvalitetno provodi svoje slobodno vrijeme. Svi nastavnici su izjavili da razgovaraju s roditeljima učenika, kako bi i njih angažirali da kod učenika probude svijest kako je nekvalitetno provođenje slobodnog vremena štetno za njegov psihosocijalni razvoj.

Grafikon 2: Grafički prikaz o reakciji nastavnika na učenikovo nekvalitetno korištenje slobodnog vremena

Kao što je vidljivo, svi nastavnici smatraju da se učenikovo nekvalitetno provođenje slobodnog vremena može promijeniti/poboljšati samo uz konstantan razgovor nastavnika i roditelja, kako bi kod učenika razvili svijest o tome kako je nekvalitetno provođenje slobodnog vremena štetno za njegov psihosocijalni razvoj. Nijedan od nastavnika nije izjavio da lično organizira slobodno vrijeme učenika, niti da na tom planu čini išta.

Nastojali smo otkriti stavove i mišljenja nastavnika o uticaju provođenja slobodnog vremena učenika na njihova školska postignuća.

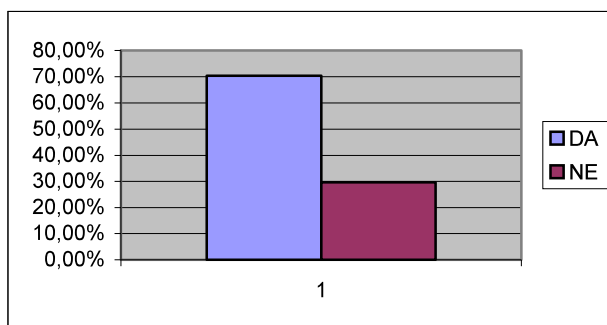

Grafikon 3: Grafički prikaz o stavova nastavnika o utjecaju kvalitetnog provođenja slobodnog vremena na školsko postignuće

Kao što smo pretpostavili, svi nastavnici smatraju da učenikov način provođenja slobodnog vremena (kvalitetna/nekvalitetan) utiče na njegova školska postignuća (pozitivno/negativno).

Rezultati ispitivanja roditelja

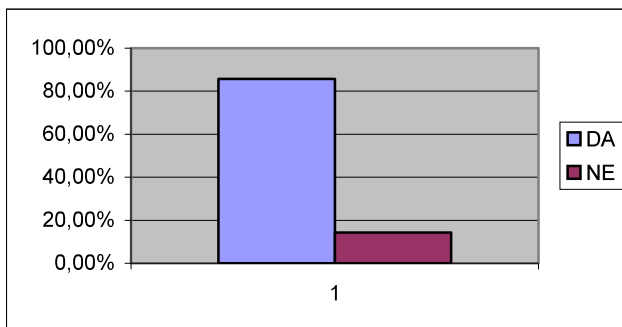
Interesirali smo se da li su roditelji zaposleni, a svrha ovoga pitanja jeste da otkrijemo koliko roditelji provode vremena sa svojom djecom, i koliko njihova zaposlenost/nezaposlenost utiče na djetetov način provođenja slobodnog vremena.

Grafikon 4: Grafički prikaz o stavova roditelja o uticaju njihove zaposlenosti/nezaposlenosti na kvalitet provođenja slobodnog vremena djece

Rezultati su pokazali da od 91 ispitanog roditelja, njih 70,33% su zaposleni, dok njih 29,67% nije u radnom odnosu.

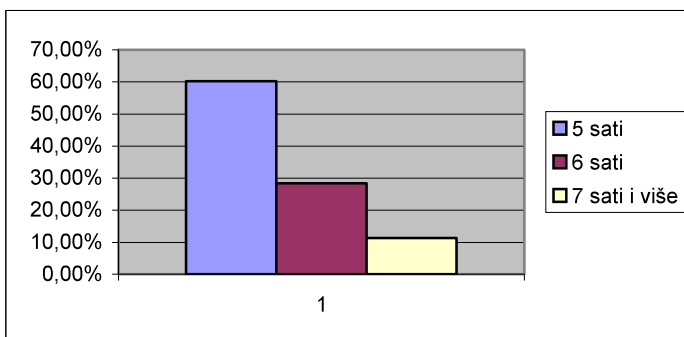
Pitali smo roditelje da li dovoljno vremena provode sa svojom djecom u sklopu njihovog slobodnog vremena.

Grafikon 5: Grafički prikaz o stavova roditelja o tome da li dovoljno provode slobodnog vremena sa djecom

Većina roditelja, njih 85,71%, smatra da dovoljno vremena provodi sa svojom djecom u sklopu njihovog slobodnog vremena, dok 14,29% roditelja smatra da ne provodi dovoljno vremena sa svojim djetetom.

Pitali smo roditelje i to s koliko slobodnog vremena njihova djeca raspolažu dnevno.

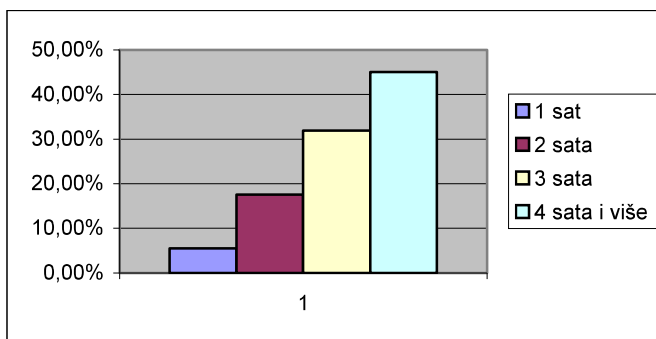

Grafikon 6: Grafički prikaz o stavova roditelja o količini slobodnog vremena njihove djece

Kao što je prikazano, najviše roditelja, njih 60,23%, smatra da njihova djeca raspolažu s 5 sati slobodnog vremena dnevno, što nam

govori da su djeca ili preopterećena školskim obavezama ili roditelji nisu dovoljno informirani o tome s koliko slobodnog vremena dnevno njihova djece raspoložu.

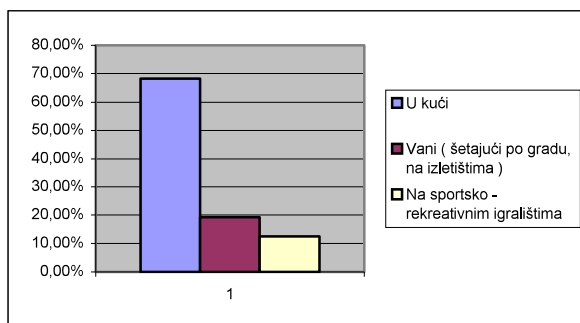
Dalje nas je interesiralo koliko vremena dnevno roditelji provode sa svojom djecom (u sklopu njihovog slobodnog vremena).

Grafikon 7: Grafički prikaz o stavova roditelja o vremenu koje provode s djecom

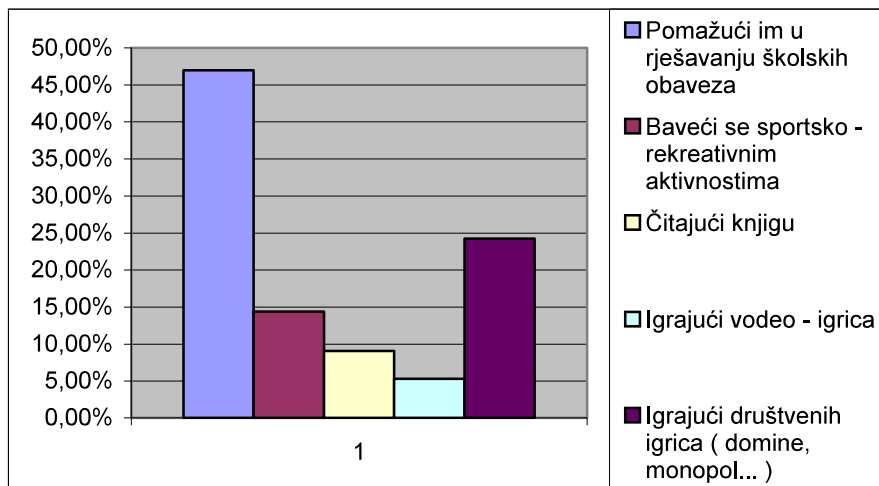
Na osnovu prikazanih rezultata zaključujemo da najveći broj roditelja, njih 45,05%, s djecom dnevno provodi 4 sata i više. Na prethodno pitanje, većina roditelja je odgovorila da djeca raspoložu s oko 5 sati slobodnog vremena dnevno, te možemo zaključiti da većina roditelja stalno provodi vrijeme s djecom u sklopu njihovog slobodnog vremena.

Na pitanje gdje najčešće provode svoje slobodno vrijeme, roditelji su odgovorili da oni i njihova djeca svoje zajedničko slobodno vrijeme najviše provode u kući.

Grafikon 8: Grafički prikaz stavova roditelja o mjestu provođenja slobodnog vremena

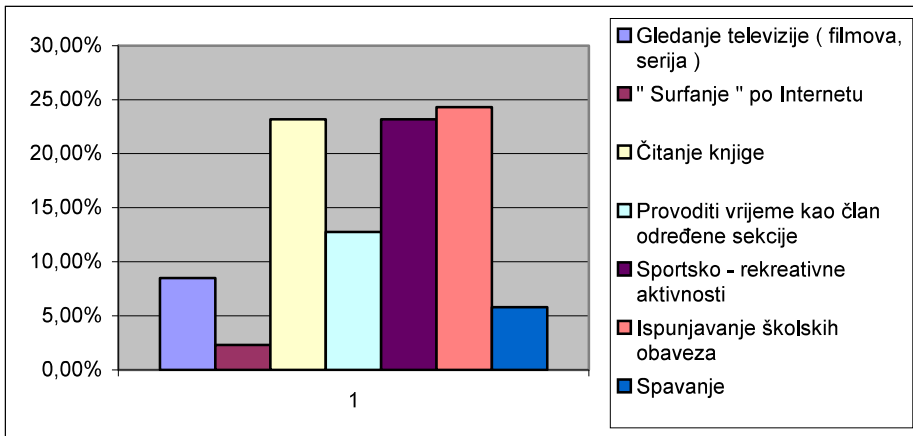
Interesiralo nas je kako oni i djeca provode zajedno slobodno vrijeme.

Grafikon 9: Grafički prikaz o stavova roditelja o načinu zajedničkog provođenja slobodnog vremena

Rezultati su sljedeći: 46,97% roditelja provodi pomažući im u rješavanju školskih obaveza, 24,24% roditelja provodi igrajući se društvenih igara (domine, monopol...), 14,39% roditelja provodi baveći se sportsko – rekreativnim aktivnostima, 9,09% čitajući knjigu, a 5,30% igrajući video-igrice.

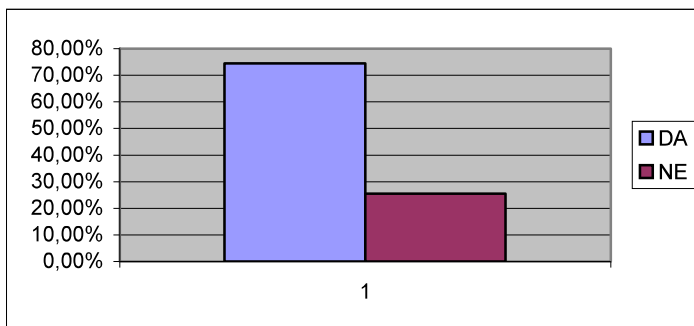
Kako bismo istražili da li učenici kvalitetno provode svoje slobodno vrijeme, roditelje smo prvo pitali šta podrazumijevaju pod kvalitetnim provođenjem slobodnog vremena.

Grafikon 10: Grafički prikaz o stavova roditelja o kvalitetnom provođenju slobodnog vremena

Rezultati su sljedeći: 24,32% roditelja smatra da je to ispunjavanje školskih obaveza, 23,17% čitanje knjiga, 23,17% sportsko-rekreativne aktivnosti, 12,74% provoditi vrijeme kao član određene sekcije, 8,49% gledanje televizije (filmova, serija), 5,79% spavanje i 2,32% „surfanje“ po Internetu.

Na osnovu prethodnog pitanja, roditelje smo pitali smatraju li da li njihova djeca kvalitetno provode svoje slobodno vrijeme.

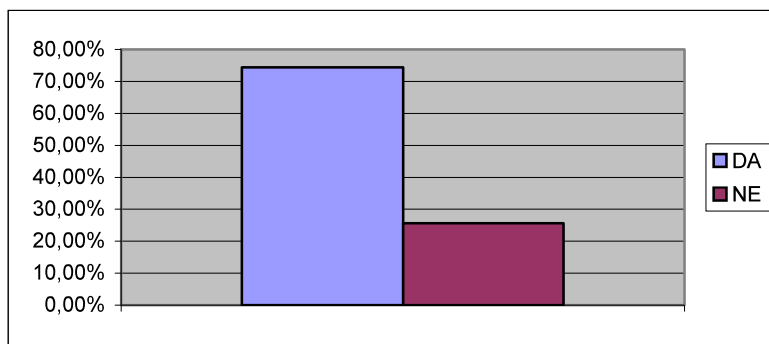

Grafikon 11: Grafički prikaz stavova roditelja o tome da li njihova djeca kvalitetno provode slobodno vrijeme

Većina roditelja, njih 74,44%, smatra da njihovo dijete kvalitetno provodi svoje slobodno vrijeme, na osnovu čega zaključujemo da većina roditelja smatra da njihova djeca svoje slobodno vrijeme provode, između ostalog, čitajući knjigu, baveći se sportsko-rekreativnim aktivnostima i izvršavajući školske obaveze.

Pitali smo roditelje za njihovo mišljenje o odnosu provođenja slobodnog vremena njihove djece i njihovih školskih postignuća.

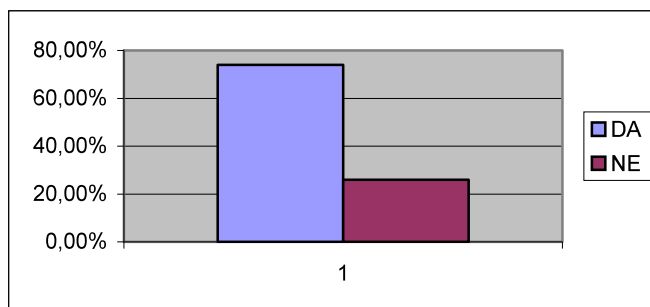

Grafikon 12: Grafički prikaz stavova roditelja o tome da li način provođenja slobodnog vremena utiče na školsko postignuće

Većina roditelja, njih 74,44%, smatra da način provođenja slobodnog vremena njihove djece utiče na njihova školska postignuća.

Rezultati ispitivanja učenika

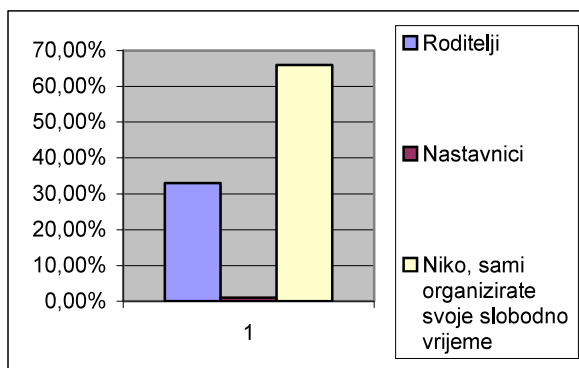
Učenike smo pitali smatraju li da imaju dovoljno slobodnog vremena u okviru kojeg radite „sve što žele“.

Grafikon 13: Grafički prikaz stavova učenika o tome da li imaju slobodnog vremena

Iz grafikona uočavamo da učenici, njih 74%, smatraju da imaju dovoljno slobodnog vremena, čime smo potvrdili našu pretpostavku da možemo predvidjeti pozitivne rezultate zastupljenosti slobodnog vremena kod učenika ovog uzrasta.

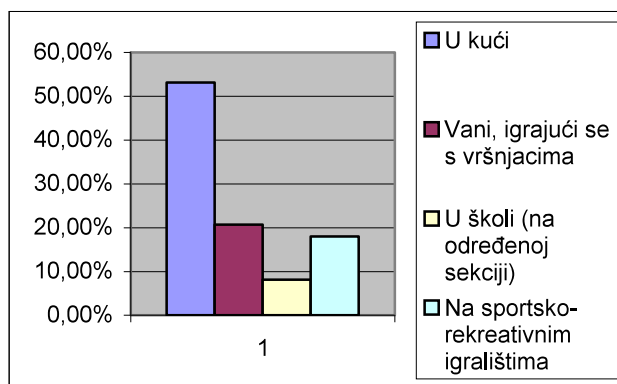
Pitali smo učenike ko im pomaže u organizaciji slobodnog vremena

Grafikon 14: Grafički prikaz stavova učenika o tome ko im pomaže u organizaciji slobodnog vremena

Kao što je vidljivo, 66,02% učenika smatra da im niko ne pomaže u organizaciji slobodnog vremena, da ga oni sami sebi organiziraju; 33,01% učenika je izjavilo da im pomažu roditelji, a samo jedan učenika da mu pomaže nastavnik u organizaciji slobodnog vremena.

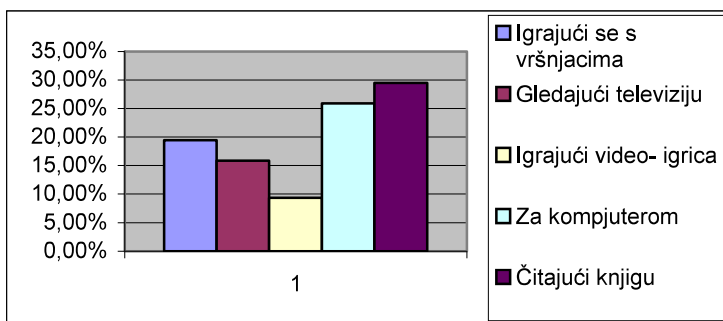
Pitali smo učenike gdje najčešće provode svoje slobodno vrijeme.

Grafikon 15: Grafički prikaz stavova učenika o tome gdje provode slobodno vrijeme

Rezultati su pokazali da 53,15% učenika većinu svoga slobodnog vremena provodi u kući, 20,72% vani u igri sa vršnjacima, 18,02% na sportsko – rekreativnim igralištima i 8,11% u školi (na određenoj sekciji).

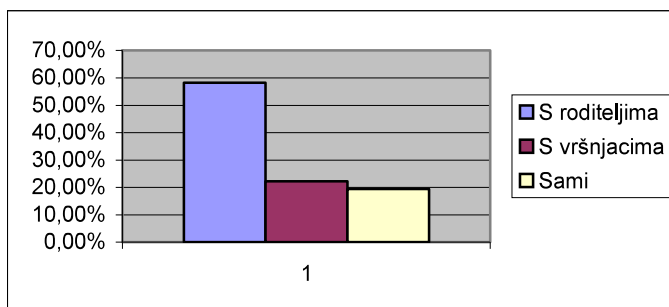
Pitali smo učenike kako najčešće provode/koriste svoje slobodno vrijeme.

Grafikon 16: Grafički prikaz stavova učenika o tome kako provode slobodno vrijeme

U odgovoru na pitanje kako najčešće provode/koriste svoje slobodno vrijeme učenici su odgovorili: 29,50% čitajući knjige, 25,29% za kompjuterom, 19,42% igrajući se s vršnjacima, 15,38% gledajući televiziju i 9,35% igrajući video-igrice

Interesiralo nas je i s kim učenici najčešće provode svoje slobodno vrijeme.

Grafikon 17: Grafički prikaz stavova učenika o tome s kim provode slobodno vrijeme

Rezultati istraživanja su pokazali da 58,33% učenika većinu svoga slobodnog vremena provodi zajedno s roditeljima, njih 22,22% s vršnjacima, a 19,44% sami.

Rezultati istraživanja su pokazali da svoje slobodno vrijeme 64,36% učenika provodi u određenim sekcijama u školi, a 35,64% ne provodi na taj način..

U sekciju je svojevoljno pristupilo 93,85% učenika, a njih 6,15% na nagovor (prijedlog) roditelja ili nastavnika.

Na pitanje, da li smatraju da njihov način provođenja slobodnog vremena utiče na njihova školska postignuća, 59,18% učenika je odgovorilo potvrdno, a 40,82% negativno.

ZAKLJUČAK

Slobodno vrijeme kao organizirani oblik različitih vrsta edukacije je proces koji je neizostavan u životu svakoga čovjeka.

Koliko god da je čovjek zauzet i « preopterećen obavezama », uvijek će za sebe odvojiti vrijeme u kojem će raditi sve ono što ga opušta, zabavlja, ali ujedno i educira.

Slobodno vrijeme je neraskidivi dio svakodnevnice svakog čovjeka (djeteta) koji se može posmatrati kao sredstvo aktivnog odmora, zabave i vedre razonode, što bi trebalo da doprinese harmonijskom razvoju ličnosti.

Kod učenika bi trebalo da razvija samostalnost, interesovanje i slobodu izražavanja, ali samo pod uslovom njegovog organiziranog i kulturnog provođenja. «.

Ovaj isječak iz drugog dijela rada je već rekao veliki dio ishoda istraživanja.

Korištenje slobodnog vremena pomaže učenicima da samo stalno izražavaju svoju volju, htijenja i potrebe.

Način provođenja slobodnog vremena uistinu dopunjuje životne mogućnosti svakog djeteta, ali, također, dokazano utiče i na njihova školska postignuća.

Kako će učenici provoditi svoje slobodno vrijeme ovisi od njih samih, ali kako smo već i rekli, za pravilan psihosocijalni razvoj potrebna im je pomoć drugih (odraslih) u osmišljavanju slobodnog vremena, kako bi se i u sklopu tog vremena educirali.

Na žalost, ovu tezu našim istraživanjem nismo dokazali, jer je većina učenika napisala da sama organizira svoje slobodno vrijeme.

Ali, upravo zbog toga, treba poraditi na tome da se kod djece probudi svijest o tome kako organizovano provođenje slobodnog vremena znači kvalitetno provođenje slobodnog vremena.

Na kraju, kao savjet onima koji educiraju i odgajaju djecu, postoje tri rješenja za kvalitetno provođenje slobodnog vremena, a to su:

- bitna podrška porodice, škole i vlastito znanje za kvalitetno osmišljavanje slobodnog vremena,
- potrebno je osmisliti slobodno vrijeme kako ono ne bi bilo neorganizovano i
- obrazovanje za kvalitetno provođenje slobodnog vremena je način prevencije. Ono je usmjereno na aktivnostima - prema oblicima ponašanja - izražavanja.³

LITERATURA

1. Ajanović, D. i Stevanović, M. (2004). *Metodika vannastavnih aktivnosti*, Zenica: Pedagoški fakultet u Zenici.
2. Gossen, D. i Anderson, J. (1996). *Stvaranje uvjeta za kvalitetne škole*, Zagreb: Alinea.
3. Janković, V. (1967). *Slobodno vrijeme u suvremenoj pedagoškoj teoriji i praksi*, Zagreb: Pedagoško-književni zbor.

---

³ centar.zzjzvpz.hr/izbor/img_izbor

4. Jerbić, V. (1970). Struktura slobodnog vremena djece i omladine – faktorska analiza, u *Slobodno vrijeme mladih – stručni i naučno-istraživački radovi na Prvom kolokviju u Baškom Polju 1969*, str. 73-79, Zagreb
5. Ješić, D. (2000). *Porodica i slobodno vreme mladih*, Beograd: Učiteljski fakultet.
6. Kreso, A. (1979). *Problemi osnovnog vaspitanja i obrazovanja i porodica*, Sarajevo.
7. Kvrđić, S. (2001). *Kvaliteta života školske djece i omladine*, Beograd: Zadužbina Andrejević.
8. Maleš, D. i Stričević, I. (1996). *Druženje djece i odraslih*, Zagreb: Školska knjiga.
9. Pehar-Zvačko, L. (2003). *Slobodno vrijeme mladih ili...*, Sarajevo: Svjetlost.
10. Sullo, A.R. (1995). *Učite ih da budu sretni*, Zagreb: Alinea.

خلاصة البحث:

هدف هذه الدراسة بحث عن درجة و نوع الاستفادة من وقت الفراغ بين التلاميذ في الفصول الابتدائية و تحديد رأي المعلمين و الآباء بالنسبة إلى هذا الوقت.

لقد أجريت هذه الدراسة في الفصلين من السنة الرابعة في المدرسة الابتدائية في المركز الدراسي المسيحي "سفيتي باوو" في زينتسا و في المدرسة الابتدائية "ميثا سليموفيتش" في زينتسا. يشكل عينة البحث ١٠٠ طالب و طالب، ٩١ والدا و ٤ معلمين.

يمكن أن تكون النتائج الناشئة من هذا البحث مساعدة في تخطيط المشروعات للعمل التربوي مع التلاميذ و الآباء و هدفها تحسين تخطيط و قضاء وقت الفراغ عند التلاميذ.

Summary:

The goal of this research paper is examining the extent end way of spending free time of lower classes primary students, as well as to define the attitudes of teacher and parents towards students' free time. This research had been done in Osnovna škola KŠC "Sveti Pavao" Zenica and Osnovna škola "Meša Selimović" Zenica in two fourth-grade classes each. A 101 student, 91 parent and 4 teachers are used as a research sample.

The results of this research may be useful for creating a program of educational work with students and parents for the purpose of better planning and spending students' free time.

Key words: free time, relaxation, recreation, methods, school accomplishment.